

भारतीय पुनर्वास परिषदेकडे दुभाषिक/लेखनिक यांच्या सेवा कर्णबधीर दिव्यांग व्यक्तींस व इतर आवश्यक यंत्रणेस गरजेनुसार व मागणीनुसार पुरविण्याच्या दृष्टीने राज्य स्तरावर सेवा सहाय्य मंडळाची निर्मिती करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग
शासन परिपत्रक क्र.दिव्यांग-२०२०/प्र.क्र.१०८/दि.क.२
हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा रोड,
मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई - ४०००३२
दिनांक:-१२.०२.२०२१

वाचा:-

दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६

प्रस्तावना:-

सन २०११ च्या जनगणेनुसार दिव्यांग व्यक्तींची एकूण लोकसंख्या २९,६३,३९२ असून त्यापैकी कर्णबधीर प्रवर्गातील दिव्यांग व्यक्तींची एकूण लोकसंख्या ९,४६,८८१ इतकी आहे. कर्णबधीर प्रवर्गातील दिव्यांग व्यक्ती जरी शिकलेल्या असतील तरी देखील त्यांना संभाषण करण्याच्या दृष्टीने दुभाषकाची अत्यंत आवश्यकता असते. दुभाषकाच्या सहाय्यानेच त्यांचे संभाषण सुगम्यरीत्या होऊन त्यांना आपले म्हणणे, मते, विचार, अभिप्राय देणे सोयीचे होते. त्यामुळे दुभाषकाच्या सेवेची अत्यंत गरज व आवश्यकता असते.

सद्यस्थितीत दुभाषकांचा राज्यस्तरावर कोणताही ब्युरो कार्यरत नसल्यामुळे कर्णबधीर प्रवर्गातील दिव्यांग व्यक्तीस दुभाषकाच्या सेवा आवश्यकतेनुसार वेळेत व रास्त दरात उपलब्ध होत नाहीत. कर्णबधीर दिव्यांग व्यक्तींच्या कार्यरत संस्था, संघटना, पालक संघ यांनी देखील याबाबत सातत्याने व नियमितपणे दुभाषकाच्या सेवा मिळणेबाबत आयुक्त, दिव्यांग कल्याण, आयुक्तालय, पुणे यांच्याकडे व शासनाकडे मागणी केलेली आहे.

राज्यस्तरीय सेवा सहाय्यता दुभाषक ब्युरोचे स्वरूप :- आयुक्त, दिव्यांग कल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे व अली यावर जंग नॅशनल इन्स्टिट्यूट फॉर दि एम्पावरमेंट ऑफ दि हिअरींग अँड स्पीच डिसेंबिलिटीज, मुंबई यांच्या संयुक्त विद्यमाने नॅशनल इन्स्टिट्यूट, मुंबई येथे ब्युरोची स्थापना करण्यात येईल. राज्यातील सर्व जिल्ह्यांतील प्रशिक्षित व आर.सी.आय. नोंदणीकृत दुभाषक सदर ब्युरोमध्ये ऑनलाईन पध्दतीने आपली नोंदणी करतील व शैक्षणिक पात्रतेची, आर.सी.आय.नोंदणी प्रमाणपत्रे अपलोड करतील.

कर्णबधीर व्यक्ती किंवा इतर यंत्रणा त्यांना आवश्यकतेनुसार व गरजेनुसार त्यांना दुभाषकाच्या सेवेची मागणी ऑनलाईन पध्दतीने नोंदविता येईल. ब्युरो मागणीनुसार ऑनलाईन पध्दतीने दुभाषक सेवेची आवश्यकता असणाऱ्या कर्णबधीर व्यक्तींस किंवा इतर यंत्रणेस दुभाषकाची सेवा उपलब्ध करून देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन परिपत्रक:-

अ) दिव्यांग सेवा सहाय्य मंडळाची रचना:-

अ.क्र.	नाम/पदनाम	धारण केलेले पद
१.	आयुक्त, दिव्यांग कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,	:- अध्यक्ष
२.	संचालक, अली यावर जंग नॅशनल इन्स्टिट्यूट फॉर दि एम्पॉवरमेंट ऑफ दि हिअरींग अँड स्पीच डिसॅबिलिटीज, मुंबई.	:- उपाध्यक्ष (पदसिद्ध)
३.	विभाग प्रमुख, साइन लॅंग्वेज विभाग, अली यावर जंग नॅशनल इन्स्टिट्यूट फॉर दि एम्पॉवरमेंट ऑफ दि हिअरींग अँड स्पीच डिसॅबिलिटीज, मुंबई.	:- सचिव (पदसिद्ध)
४.	पुनर्वसन विभाग प्रमुख, अली यावर जंग नॅशनल इन्स्टिट्यूट फॉर दि एम्पॉवरमेंट ऑफ दि हिअरींग अँड स्पीच डिसॅबिलिटीज, मुंबई.	:- सदस्य
५.	उपायुक्त, दिव्यांग कल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.	:- सदस्य

ब) कार्यकाल :-

सदर मंडळातील नियुक्त केलेल्या सदस्यांचा कार्यकाल त्यांची नियुक्ती केल्याच्या तारखेपासून तीन वर्षाकरीता असेल.

क) दुभाषिक / लेखनिक यांच्या सेवेचा मोबदला :-

दुभाषक/ लेखनिकांच्या सेवेचा मोबदल्याचा दर आयुक्त, दिव्यांग कल्याण, आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे व अली यावर जंग नॅशनल इन्स्टिट्यूट फॉर दि एम्पॉवरमेंट ऑफ दि हिअरींग अँड स्पीच डिसॅबिलिटीज, मुंबई हे निश्चित करून त्यास राज्य शासनाची मान्यता घेतील. सदर मान्य दरानुसार दुभाषक/लेखनिकांच्या सेवा उपलब्ध करून घेतलेली कर्णबधीर व्यक्ती व इतर यंत्रणा सेवेचा मोबदला दुभाषक/लेखनिकास त्याच्या बँक खात्यामध्ये वर्ग करून अदा करतील. त्यामुळे स्वतंत्र लेखाशिर्षाची आवश्यकता नाही.

२. आयुक्तालयाच्या उपरोक्त प्रस्तावानुसार सदर प्रकरणी येणारा दुभाषिक /लेखनिक यांचा खर्च संबंधीत व्यक्ती/संस्थेमार्फत करण्यात येणार आहे. याबाबत शासनावर कोणताही आर्थिक भार पडणार नाही. सबब मुद्दा क्र.१ (क) मधील उल्लेखित दिव्यांग सेवा सहाय्य मंडळाची निर्मिती करून दुभाषिक/लेखनिक यांची जिल्हानिहाय यादी तयार करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

प्रस्तुतचा शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२१०३०८१५२०१३४२२२ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(दि.रा.डिंगळे)

सहसचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति.

१. मा. राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई.
२. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय मुंबई.
३. मा. उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव, मंत्रालय मुंबई.
४. मा. विरोधी पक्ष नेता, विधानसभा/विधान परिषद , विधानमंडळ, मुंबई.
५. मा. मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
६. अ.मु.स/प्र.स./सचिव, सर्व मंत्रालयीन विभाग, मुंबई
७. आयुक्त, दिव्यांग कल्याण, आयुक्तालय, पुणे
८. आयुक्त, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
९. सर्व जिल्हाधिकारी,
- १०.सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद,
- ११.सर्व जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी, जिल्हा परिषद,
- १२.महालेखापाल, महाराष्ट्र-१/२ (लेखापरीक्षा), मुंबई/नागपूर
- १३.महालेखापाल, महाराष्ट्र-१/२ (लेखा व अनुज्ञेयता), मुंबई/नागपूर
- १४.संबंधीत अशासकीय सदस्य, (आयुक्त,दिव्यांग कल्याण, पुणे यांचेमार्फत)
- १५.निवड नस्ती/दिव्यांग कल्याण-२